

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

(повна назва закладу вищої освіти)

Факультет/інститут _____ геолого-географічний

Кафедра ґрунтознавства і географії ґрунтів

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної роботи

Запорожченко О. В.

» _____ 20__ р.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ

Основи педагогічної майстерності

(назва навчальної дисципліни)

Рівень вищої освіти _____ перший (бакалаврський)

Спеціальність _____ 014.07 Середня освіта (Географія)

(код і назва спеціальності (тей))

2017 р.

Розробник:(вказати прізвища, наукові ступені, вчені звання та посади розробників)
Біланчин Ярослав Михайлович – кандидат географічних наук, доцент, зав. кафедри ґрунтознавства і географії ґрунтів;
Попельницька Наталія Олександрівна - кандидат географічних наук, провідний фахівець кафедри ґрунтознавства і географії ґрунтів.

Навчальна програма затверджена на засіданні кафедри ґрунтознавства і географії ґрунтів
Протокол № 1 від “31” серпня 2017 року
Завідувач кафедри _____
(підпис) _____
Біланчин Я.М.
(прізвище та ініціали)

Обговорено та рекомендовано до затвердження навчально-методичною комісією (НМК)
геолого-географічного факультету:
Протокол № 1 від “05” вересня 2017 року
Заст.голови НМК _____
(підпис) _____
Чепіжко О.В.
(прізвище та ініціали)

Вступ

Навчальна програма дисципліни “ Основи педагогічної майстерності” складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки першого (бакалаврського) спеціальності 014.07 Середня освіта (географія).

Предметом вивчення навчальної дисципліни є теоретичні і методичні основи формування педагогічної майстерності вчителя та вдосконалення його професійної діяльності.

Місце навчальної дисципліни в структурі освітнього процесу. Вивчення навчальної дисципліни базується на знаннях з курсу «Педагогіка», «Загальна та вікова психологія», «Методика виховної роботи».

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

Змістовий модуль 1. Сутність педагогічної діяльності педагога

Змістовий модуль 2. Педагогічна майстерність та особистість вчителя

Змістовий модуль 3. Педагогічна техніка викладача та її формування

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета – сформувати навички педагогічної діяльності, сприяти збагаченню педагогічного досвіду майбутніх викладачів, поглибити знання з педагогіки і психології, інноваційних педагогічних технологій, культури педагогічного спілкування; формувати практичні уміння і навички майстерності викладання, педагогічної культури та ерудиції; розвивати потребу професійного розвитку, бажання саморозвитку та самовдосконалення, бажання проявляти свій потенціал та творчо його реалізовувати у професійній діяльності вчителя.

Основні завдання:

- усвідомлення суспільної значущості професії педагога та формування уявлення про специфіку і структуру педагогічної діяльності;
- формування у студентів педагогічної майстерності як комплексу властивостей особистості викладача, що забезпечує високий рівень самоорганізації педагогічної діяльності;
- формувати у студентів потребу в постійній самоосвіті та самовдосконаленні професійної діяльності;
- ознайомлення з механізмами творчої самореалізації в професійній діяльності та шляхами професійного самовдосконалення.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей:**

ФК1 - Здатність демонструвати знання об'єктно-предметної суті, понятійно-термінологічного апарату, структури географії, її місця і зв'язків в системі наук, історії розвитку, значення для суспільства
ФК2 - Здатність застосовувати базові знання з природничих та суспільних наук у навчанні та професійній діяльності при вивченні Землі, геосфер, материків і океанів, України, природних і суспільних територіальних комплексів;
ФК5 - Здатність орієнтуватися у світовому й національному географічному освітньо-науковому просторі в контексті необхідності постійного розширення і актуалізації географічних знань для підвищення професійної майстерності
ФК6 - Здатність здійснювати професійну діяльність вчителя географії, класного керівника, педагога-організатора позакласної та позашкільної виховної роботи на основі аналізу та осмислення педагогічної діяльності, застосування творчого підходу, інноваційних методів та освітніх технологій для відповідного забезпечення належної якості навчально-виховного процесу в закладах освіти;
ФК7 - Володіння методикою географічних досліджень, здатність виконувати польові дослідження природних і суспільних об'єктів та процесів, педагогічні дослідження, інтерпретувати отримані результати за допомогою

інноваційних технологій. ФК21 - знання теорій, категорій і понять про сутність, принципи, зміст, форми і методи навчання і виховання; здатність володіти навичками викладання та навчання, знання сучасних освітніх технологій і методик для формування загальних і предметних компетентностей.

Програмними результатами вивчення дисципліни є: ПРН5 - знає психолого-педагогічні аспекти навчання і виховання учнів: вікові та індивідуальні психологічні особливості особистості учня, основні психічні процеси, зміст педагогічних теорій, основні категорії педагогіки, методи педагогічних досліджень, закономірності, принципи та методи навчання та виховання, особливості фізичного розвитку учня, функціональні обов'язки вчителя та класного керівника тощо; ПРН8 - знає елементи теоретичного й експериментального (пробного) дослідження в професійній сфері та методи їх реалізації, розуміє сутність дисциплін, їх місце та роль у формуванні різносторонньо розвиненого фахівця географа; ПРН13 - виконує функціональні обов'язки вчителя географії та класного керівника, педагогічно мислить, застосовує творчий підхід до педагогічної діяльності, моделює та розв'язує педагогічні ситуації, планує навчально-виховну роботу з дітьми, педагогами та батьками, застосовує індивідуальний підхід; ПРН21 - вміє оцінити здоров'я особистості, визначити допустимий рівень фізичного навантаження, визначає критерії і показники психічного й психофізичного розвитку дітей, враховує отримані дані при виборі методик і технологій навчання і виховання, розробляє ефективні індивідуальні програми соціалізації й адаптації дітей з особливими освітніми потребами; ПРН27 - формує комунікаційну стратегію з колегами, соціальними партнерами, учнями (вихованцями) та їхніми батьками із дотриманням етичних норм спілкування, принципів толерантності, творчого діалогу, співробітництва та взаємоповаги до всіх учасників освітнього процесу; ПРН29 - здатний проектувати траєкторію власного професійного розвитку і вдосконалювати з високим рівнем автономності здобуті під час навчання предметні компетентності; ПРН31 - забезпечує рівноправне, справедливе освітнє середовище, що сприяє навчанню всіх учнів, незалежно від їх соціальнокультурно-економічних особливостей, здійснює педагогічний супровід процесів соціалізації та професійного самовизначення учнів, підготовки їх до свідомого вибору життєвого шляху

В результаті вивчення навчальної дисципліни «Основи педагогічної майстерності» студент повинен

знати:

- основні поняття «педагогічної майстерності», складники педагогічної майстерності та їхні характеристики, критерії, рівні майстерності;
- специфіку і структуру педагогічної діяльності;
- методи вивчення перспективного педагогічного досвіду, оцінювання творчого потенціалу особистості;
- особливості педагогічної техніки, її внутрішні та зовнішні компоненти, шляхи оволодіння педагогічною технікою;
- зміст, структуру та стилі педагогічного спілкування;
- типи, структуру, динаміку конфліктів у педагогічних ситуаціях, шляхи їхнього розв'язання;
- ознаки мовної культури викладача;
- шляхи професійного самовиховання і самовдосконалення.

вміти:

- вміти самостійно аналізувати педагогічну дійсність, визначати шляхи її удосконалення;
- чітко формулювати і диференціювати схожі поняття та терміни, вільно використовуючи їх у професійній мові;
- планувати педагогічну діяльність, визначати її завдання та шляхи реалізації;

- розрізняти і критично аналізувати основні педагогічні технології;
- управляти своїм станом та поведінкою, доцільно використовуючи невербальні засоби спілкування;
- визначати стилі педагогічного спілкування, вирішувати проблеми педагогічного спілкування на основі перцепції та сугестії аналізувати поведінку учнів;
- вміти аналізувати педагогічні конфлікти та вибирати ефективні шляхи їхнього розв'язання.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 135 годин, що становить 4,5 кредитів ЄКТС.

2. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Сутність педагогічної діяльності педагога

Тема 1. Предмет, завдання й основні категорії педагогічної майстерності

Вступ. Предмет курсу «Основи педагогічної майстерності», його мета, завдання, структура та зміст. Основні категорії. Основні методи дослідження педагогічної майстерності: теоретичні (аналіз, синтез, порівняння, класифікація, абстрагування, конкретизація, моделювання) та емпіричні (спостереження, опитування, експертна оцінка, тестування).

Тема 2. Суспільна значущість професії педагога

Суспільна значущість професії педагога, її функції. Обов'язки педагога, його професійні функції. Професіограма викладача. Вимоги до сучасного вчителя. Професійно важливі якості педагога.

Тема 3. Педагогічна діяльність викладача

Поняття педагогічної діяльності та її особливості. Змістова характеристика основних компонентів професійної діяльності: мета діяльності, суб'єкт, об'єкт діяльності, засоби діяльності (сукупність дій та операцій, за допомогою яких реалізується діяльність); результати діяльності (рівень сформованості необхідних рис та якостей особистості).

Змістовий модуль 2. Педагогічна майстерність та особистість вчителя

Тема 1. Педагогічна майстерність та її елементи

Основні елементи педагогічної майстерності: педагогічна спрямованість, професійно-педагогічна компетентність, педагогічні здібності та вміння, педагогічна техніка. Критерії та рівні педагогічної майстерності.

Тема 2. Педагогічна спрямованість особистості вчителя

Світогляд і спрямованість особистості вчителя. Сутність, мета, завдання і зміст професійного самовиховання. Самовиховання як процес і діяльність (мотивація, засоби, методи виховання). Зміст професійного самовиховання. Самоінформація, самоорганізація, програмування та планування своєї діяльності. Стимулювання самовиховання, складання самохарактеристики і програми самовиховання. Педагогічна рефлексія.

Тема 3. Педагогічні здібності та педагогічний такт

Структура педагогічних здібностей: перцептивні, організаторські, комунікативні, дидактичні, сугестивні, конструктивні, академічні, експресивні. Педагогічна культура. Сутність педагогічної етики: предмет, завдання та структура. Основні категорії педагогічної етики, принципи та функції. Педагогічний такт вчителя. Принципи педагогічного такту. Правила педагогічного такту. Діагностування психолого - педагогічної готовності до тактовного спілкування зі школярами. Морально - психологічні якості вчителя, які є передумовою його можливості реалізувати вимоги принципів педагогічного такту. Техніка «Я - висловлювання». Типова структура «Я - висловлювання». Кодекс професійної етики вчителя.

Тема 4. Шляхи вдосконалення професійно-педагогічної майстерності

Шляхи підвищення педагогічної майстерності. Педагогічні інновації та інноваційні педагогічні технології: сутність і структура. Технології педагогічної підтримки. Технології

педагогічної творчості. Креативні мистецько-педагогічні технології. Технології розвитку творчої індивідуальності педагога. Педагогічний коучинг як інноваційна педагогічна технологія. Основні ідеї педагогів-новаторів.

Змістовий модуль 3. Педагогічна техніка викладача та її формування

Тема 1. Педагогічна техніка як основа педагогічної майстерності

Поняття педагогічної техніки. Види педагогічної техніки. Внутрішня техніка: формування вмінь психотехніки, розвиток уяви, управління емоційним станом, контроль фізичного стану організму, виховання оптимізму і впевненості. Зовнішня техніка як культура професійно-педагогічного спілкування. Невербальні і вербальні засоби зовнішньої техніки. Поняття про невербальні засоби комунікації. Класифікація невербальних засобів комунікації педагога. Зовнішній вигляд педагога. Вимоги до зовнішнього вигляду педагога. Управління емоційним станом. Постава вчителя: манери та пози, рухи та пересування. Погляд і візуальний контакт з учнями. Пантоміміка, мова жестів. Одяг педагога: вимоги, прикраси, косметика. Взаємозв'язок зовнішньої та внутрішньої краси. Техніка мови та мовлення. Дихання: види, механізм, принципи організації техніки дихання. Голос: політ, гнучкість, рухливість, висота, діапазон, тембр, дикція. Недоліки у вимові, удосконалення дикції. Ритміка: паузи, темп, мелодичність, інтонація. Граматична і орфографічна грамотність мови.

Тема 2. Культура педагогічного спілкування

Педагогічне спілкування, його особливості, функції, види. Ознаки діалогічного педагогічного спілкування. Контакт у педагогічному діалозі. Зовнішні та внутрішні ознаки контакту. Рольові позиції вчителя. Структура педагогічного спілкування. Стили педагогічного керівництва. Стили педагогічного спілкування. Чинники, що ускладнюють педагогічне спілкування. Психологічні бар'єри спілкування. Конфлікт у педагогічній взаємодії. Подолання ускладнень у педагогічному спілкуванні.

Тема 3. Ораторське мистецтво як основа педагогічної майстерності

Ораторське мистецтво та техніка доповідача. Типи ораторів. Невербальні характеристики та манери оратора. Особливості аудиторії та саморегуляція доповідача. Засоби підвищення ефективності взаємодії зі слухачами.

Тема 4. Педагогічна творчість учителя в навчально-виховному процесі

Поняття про педагогічну творчість. Особливості педагогічної творчості. Алгоритм та етапи педагогічної творчості. Чинники впливу на педагогічну творчість. Майстерність вчителя у виборі методів та форм навчання і виховання.

Тема 5. Педагогічна майстерність вирішення конфліктних ситуацій

Конфліктні ситуації і конфлікти. Причини й умови виникнення конфліктів вчителя з учнями. Фази розвитку конфлікту. Стили поведінки у конфліктній ситуації. Педагогічні тактики та стратегії вирішення конфліктних ситуацій. Методи залагодження конфліктних ситуацій у педагогічній взаємодії. Основні правила поведінки вчителя у конфліктній ситуації. Керування вчителем конфліктом між учнями.

3. Рекомендована література

Основна

1. Беседіна Л.М., Сторубльов О.І. Педагогічна майстерність, активні методи навчання та методична робота у навчальних закладах: методичний посібник. - Київ: Логос, 2009. - 204 с.
2. Кайдалова Л. Г., Щокіна Н. Б., Вахрушева Т. Ю. Педагогічна майстерність викладача: Навчальний посібник. - Харків: Вид-во НФаУ, 2009. - 140 с.
3. Ковальчук Л.О. Основи педагогічної майстерності: Навч. посібник. - Львів: Видав. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2007. - 608 с.

4. Отич О. М. Основи педагогічної майстерності викладача професійної школи : підручник. - Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. -208 с.
5. Педагогічна майстерність: підручник / І.А. Зязюн, Л.В. Крамущенко, І.Ф. Кривонос, О.Г. Мирошник. - Київ: Вища шк., 2004. - 422 с.
6. Педагогічна майстерність : Підручник/ І.А. Зязюн, Л.В. Крамущенко, І.Ф. Кривонос [та ін.] ; за ред. І.А. Зязюна. - Київ : СПД Богданова А.М., 2008. - 376 с.
7. Педагогічна творчість і майстерність: Хрестоматія / Уклад. Н. В. Гузій. - Київ: ІЗМН, 2000. - 168 с.
8. Пихтіна Н. П. Основи педагогічної техніки : навч. посіб. - Київ : «Центр учбової літератури», 2013. - 316 с.
9. Постишев М. М. Педагогічна майстерність і шляхи її досягнення (У пошуках практично-орієнтованих дидактичних підходів): Навч.-метод. посіб. для слухачів курсів удосконалення вчителів. - К.: Видавець О. М. Ешке, 2000. - 119 с.
10. Теслюк В.М., Лузан П.Г. Основи педагогічної майстерності : навчальний посібник. - Київ: НАКККіМ, 2011. - 304 с.
11. Федорчук В.В. Основи педагогічної майстерності. - Кам'янець-Подільський: Видавець Зволейко Д., 2008. – 140 с.

Додаткова

1. Бутенко Н.Ю. Комунікативні процеси у навчанні : Підручник. - К. : КНЕУ, 2004. – 383 с.
2. Гришина Н. В. Психологія конфлікту. - СПб. : Питер, 2006. - 464 с.
3. Зимбардо Ф. Социальное влияние / Ф. Зимбардо, М. Ляйпе. - СПб. : Питер, 2000. – 448 с.
4. Куницына В. Н., Казаринова Н. В., Погольша В. М. Межличностное общение: Учебник для вузов. - СПб.: Питер, 2002. - 384 с.
5. Пиз А. Язык телодвижений: Как читать мысли других по их жестам. - СПб. : Изд. Дом «Рутенберг», 2000. - 272 с.
6. Пірен М. І. Конфліктологія: Підручник. - Київ: МАУП, 2003. - 360 с.
7. Реан А. А., Коломинский Я. Л. Социальная педагогическая психология. - СПб.: Питер, 2000. - 416 с.
8. Солдатенко М.М. Саморозвиток педагогічної майстерності викладача в умовах інформаційно-технологічного суспільства: посібник – К: Інститут педагогічно освіти і освіти дорослих НАПН України, 2015. – 153с.

Електронні інформаційні ресурси

1. <https://studfile.net/preview/4543802/page:5/>
2. https://pidruchniki.com/70124/pedagogika/pedagogichna_maysternist_vikladacha_vischogo_navchalnogo_zakladu
3. http://lib.iitta.gov.ua/26548/1/2652_OTICH_KIEB-2.pdf
4. https://library.vspu.edu.ua/polki/akredit/kaf_4/nikitchenko4.pdf

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання

Залік.

5. Методи діагностики успішності навчання

Поточний і підсумковий (залік) контроль знань студентів, оцінювання виконання ними практичної і самостійної роботи та завдань.

Примітки:

1. Програма навчальної дисципліни розробляється закладом вищої освіти. Програма навчальної дисципліни визначає місце і значення навчальної дисципліни, її загальний зміст та вимоги до знань і вмінь.
2. Програма навчальної дисципліни розробляється на основі освітньо-професійної/освітньо-наукової програми.
3. Форма призначена для складання робочої програми навчальної дисципліни.
4. Зкладами вищої освіти можуть вноситися зміни до форми та змістового наповнення «Програми навчальної дисципліни» залежно від специфіки та профілю закладу вищої освіти.
5. Формат бланка – А4 (210×297 мм).